

Umíš se bezpečně pohybovat ve virtuálním prostředí?



evropský
sociální
fond v ČR



EVROPSKÁ UNIE



MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY



OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Příprava na vyučování Výchovy k občanství s cíli v oblastech OSV

Název učební jednotky (téma)	Umíš se bezpečně pohybovat ve virtuálním prostředí?
Stručná anotace učební jednotky	Žáci se během učební jednotky seznámí s tím, co to je a jak funguje manipulace ve virtuální komunikaci. Vyzkouší si manipulaci rozpoznávat a uvedou konkrétní příklad manipulace. Dále zjistí, jaké konkrétní postihy uplatňuje český právní systém vůči lidem, kteří zneužívají konkrétní prostředky virtuální komunikace.
Nutné předpoklady (Již osvojené znalosti a dovednosti žáků, které umožní, aby jednotka efektivně směřovala ke svým cílům).	Je užitečné, když si učitel před výukou této jednotky přečte text <i>Manipulace v komunikaci</i> – text pro učitele (Příloha A).
Časový rozsah učební jednotky	90 minut
Věk žáků (ročník)	6.–9. ročník





evropský
sociální
fond v ČR



EVROPSKÁ UNIE



MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY



OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Zařazená průřezová témata (včetně čtenářství)	OSV	MKV	MV	VMEGS	VDO	EV	Čtenářství
	Ano						
Vyučovací obor(y)	Výchova k občanství <i>Očekávané výstupy vzdělávacího oboru (RVP):</i> - Žák uplatňuje vhodné způsoby chování a komunikace v různých životních situacích, případné neshody či konflikty s druhými lidmi řeší nenásilným způsobem. - Žák přiměřeně uplatňuje svá práva a respektuje práva a oprávněné zájmy druhých lidí, posoudí význam ochrany lidských práv a svobod.						
Dlouhodobé cíle (Klíčové kompetence, části profilu absolventa, části výchovné a vzdělávací strategie školy)	Žák se při užívání „virtuálních“ prostředků komunikace (email, chatování, facebook, mobilní telefon, ...) chová tak, aby neohrožoval své bezpečí ani bezpečí ostatních lidí.						
Cíle jednotlivých průřezových témat a čtenářství, které chci v dané učební jednotce naplnit	OSV - Žák se seznámí s tím, co je to manipulace v komunikaci a jak funguje. - Žák v textech označí komunikaci, kterou pokládá za manipulativní a popíše její znaky. - Žák se seznámí s tím, jaké konkrétní postihy uplatňuje český právní systém vůči lidem, kteří zneužívají konkrétní prostředky virtuální komunikace. - Každý žák zformuluje nejméně jednu konkrétní zásadu, jak se						





evropský
sociální
fond v ČR



EVROPSKÁ UNIE



MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY



OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

	bezpečně pohybovat ve virtuálním prostředí.
Cíle učební jednotky	—
Hodnocení (Z čeho učitel i žáci poznají, že bylo dosaženo cílů a jak to učitel i žáci budou hodnotit)	Učitel ověřuje správnost vyplnění jednotlivých pracovních listů. Během toho, když žáci ve skupinách prezentují, jak listy vyplnili, klade učitel otázky směřující k tomu, aby zdůvodňovali svá řešení. Žáci formulují, jak rozumí tomu, co to je manipulace v komunikaci a uvedou jeden konkrétní příklad. Své formulace prezentují před třídou. Učitel vede žáky k tomu, aby k formulacím spolužáků kladli upřesňující dotazy. Každý žák na konci jednotky zformuluje jednu konkrétní zásadu bezpečného používání virtuálních prostředků komunikace. Je-li zásada nekonkrétní, vede učitel žáka při prezentaci ke konkretizaci.
Popis učební jednotky	1. Zcitlivění na téma Žáci jsou vyzváni, aby samostatně formou volných asociací reagovali na otázku: „Jaký vidíte rozdíl mezi komunikací tváří v tvář a komunikací ve virtuálním prostředí?“ Učitel sepisuje informace na tabuli. Podobné výroky se snažíme sepisovat pod sebe. Kromě rozdílů jako je absence neverbálních signálů, neověřitelnost identity (pohlaví, věku...) často zazní, že virtuální prostředí je (kromě jiného) ideálním prostorem pro manipulaci. 2. Práce ve dvojicích Žáci se nejprve seznámí s textem o podstatě manipulace





evropský
sociální
fond v ČR



EVROPSKÁ UNIE



MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY



OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

(Příloha B). Poté necháme žáky, aby si sami zvolili partnery do dvojice (trojice) pro práci s pracovním listem (Příloha C).

Po vyřešení úkolů v pracovním listu proběhne prezentace, při které vždy jedna dvojice ostatním sdělí, jak jeden z úkolů řešila. Ostatní skupiny postup potvrdí, doplní či odprezentují svůj odlišný. Učitel řídí debatu a kontroverzní návrhy uvádí společně se třídou na pravou míru (např. u některých ukázek nejde o manipulaci, ale přesto je toto chování nebezpečné). Na závěr proběhne reflexe podle instrukce v pracovním listu (Příloha D).

3. Shrnutí toho, co je to manipulace

Vyzveme žáky k tomu, aby ve dvojicích zformulovali, co to podle nich je manipulace v komunikaci a sepsali jeden konkrétní příklad virtuálního rozhovoru, ve kterém se objeví manipulace. Mělo by jít o úryvek komunikace dvou lidí na chatu, zapsaný podobnou formou, jako divadelní hry A:, B:, A:, B:

Po sepsání dojde k prezentaci výsledků práce. Dvojice vyvěsí svoje dialogy ve třídě a pak mají všichni možnost formou „banketu“ se s texty seznámit a najít příklady manipulací. Několik žáků pak může ostatním sdělit, v čem na vyvěšených textech vnímali manipulativní jednání. Nakonec promluví autorská dvojice, která uvede, v čem manipulaci ve své ukázce vnímala ona. Všechna tvrzení by měla být odůvodněna.

Po této aktivitě následuje přestávka.

4. Práce ve skupinách

Nejlépe náhodným výběrem (kvarteta, barvy) rozdělíme třídu na 4 pracovní skupiny. Žáci budou pracovat s právním zakotvením chování, které zneužívá virtuální prostředky komunikace.

Žáci do vytvořených skupin dostanou pracovní list s příběhy s porušováním práv (Příloha E). Poté, co si jednotlivé příběhy přečtou, dostanou do skupin pracovní list s paragrafy (Příloha F). Jejich úkolem je se společně pobavit a přiřadit k jednotlivým příběhům konkrétní paragraf trestního zákoníku. Šikana či kyberšikana nejsou jako takové v trestním zákoníku zahrnuty. Jejich konkrétní projevy se ale dají hodnotit jako trestné činy nebo přestupky.





evropský
sociální
fond v ČR



EVROPSKÁ UNIE



MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY



OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Žákům sdělíme, že budou výsledky své práce prezentovat zbytku třídy. Prezentace by měla vždy obsahovat zdůvodnění toho, proč skupina k některému z příběhů přiřadila konkrétní paragraf.

Po přiřazení proběhne prezentace, při které se skupiny střídají po každém příběhu. Správné přiřazení paragrafů je obsaženo v příloze (Příloha G).

5. Reflexe

Na závěr proběhne společná reflexe. Cílem aktivity je seznámit žáky s tím, jaké konkrétní postihy uplatňuje český právní systém vůči lidem, kteří zneužívají konkrétní prostředky virtuální komunikace.

K cíli můžeme směřovat například otázkami:

- Jaké jsi měl pocity, když jsi četl jednotlivé příběhy?
- Co z toho, co je zákonem trestáno, Tě překvapilo a proč?
- Jak vnímáš ochranu lidí před zneužitím virtuální komunikace v našem státě?
- Co Tě napadá k paragrafům, které jsi četl?

6. Shrnutí

Na závěr rozdáme každému žákovi papír o velikosti zhruba 1/3 stránky A4. Žáci dostanou za úkol napsat alespoň jednu konkrétní odpověď na otázku: „Co si odnáším z dnešního setkání pro praktický bezpečnější pohyb ve virtuálním prostředí?“.

Poté požádáme nejmenšího žáka ve třídě, aby si lehl na velký arch balicího papíru a fixou obkreslil jeho postavu. Na vrch plakátu napíšeme položenou otázku. Do obrysu pak každý umístí svou „radu“, kterou před nalepením přečte ostatním. Je-li rada nekonkrétní, vede učitel žáka otázkami ke konkretizaci (Příloha H).





evropský
sociální
fond v ČR



EVROPSKÁ UNIE



MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY



OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Seznam příloh	Příloha A – Manipulace v komunikaci text pro učitele Příloha B – text o podstatě manipulace pro žáky Příloha C – pracovní list Nástrahy internetu Příloha D – pracovní list Nástrahy internetu – řešení pro učitele Příloha E – pracovní list Příběhy s porušením práv. Příloha F – pracovní list Paragrafy Příloha G – pracovní list Příběhy s porušením práv – řešení Příloha H – Foto shrnutí Použitá literatura: KOPECKÝ, K., KREJČÍ, V. (2010): <i>Rizika virtuální komunikace</i>. NET UNIVERSITY, Olomouc. ISBN 978-80-254-7866-0 KREJČÍ, V. <i>Kyberšikana – kybernetická šikana</i> (studie). Olomouc. ISBN 978-80-254-7791-5 KOPECKÝ, K., KREJČÍ, V. (2010): <i>Nebezpečí elektronické komunikace 2</i>. Olomouc.
Autor lekce (realizátor učební jednotky), škola	Mgr. Jana Smíšková ZŠ T. G. Masaryka Poděbrady, Školní 556, okres Nymburk Školní 556/II, 290 38 Poděbrady Mgr. Michal Dubec o. s. Projekt Odyssea Na Březince 22, 150 00 Praha 5





evropský
sociální
fond v ČR



EVROPSKÁ UNIE



MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY



OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Závěrečná sebereflexe učitele
(následuje po odučení učební jednotky)

**Co se mi osvědčilo
během vyučování** (co
fungovalo, mělo úspěch,
z čeho jsem měl/a
radost).

Téma žáky zaujalo, měli osobní zkušenosti s touto
problematikou, pracovali všichni.

**S jakými problémy
(obtížemi) jsem se
během vyučování
setkal/a.**

Problém jsem měla s časem.

**Co bych příště udělal/a
jinak** (jak bych upravil/a
tuto přípravu).

Zařadila bych si scénku u úkolu, kde jsme nahrazovali
manipulaci. Zařadila jsem vlastní zkušenosti nebo zážitky
kamarádů. V závěru bych potřebovala více času na
rozebrání celé vyučovací jednotky. Nestihli jsme si přečíst
lístečky, které lepili.





evropský
sociální
fond v ČR



EVROPSKÁ UNIE



MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY



OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Manipulace v komunikaci – text pro učitele

Každý z nás má nějaké cíle, kterých chce dosahovat (když už pro nic jiného, tak proto, aby přežil). Cílem může být najíst se, zrovna tak jako jít do kina, vystudovat gymnázium, nebo se vyhnout bolesti, či nemuset luxovat. O dosažení těchto cílů se můžeme snažit v zásadě třemi způsoby:

- agresivním chováním
- pasivním chováním
- asertivním chováním

Agresivní chování

Je takové chování, kdy prosazujeme své zájmy (a cíle) bez ohledu na druhé. Agresivně se chováme tehdy, když zasahujeme do psychické či fyzické integrity (svobody) druhého (např. urážkami, vyhrožováním, ironií, pohlavky nebo také třeba mlčením – i mlčení lze používat agresivně). Jednáme-li agresivně, nadřazujeme své cíle cílům druhých a často jich chceme dosáhnout tak, aniž by oni mohli dosáhnout svých. Naše cíle předřazujeme zájmům druhých, což má dopad na naše vzájemné vztahy. Jsme-li agresivní, chováme se asymetricky, nepartnersky – to, co smíme my, druzí nesmí.

Agresivní chování do naší komunikace samozřejmě patří. Má tu své místo. Agrese je naprosto legitimní způsob chování vůči druhým, ale (zde je velké ale) pouze a jen v určitých situacích. Vždy se vyplatí přemýšlet, jestli je daná situace, daný situační kontext pro agresi vhodný, jestli nejde jednat jinak (např. asertivně, viz níže). Když už se pro agresi po zralé úvaze rozhodneme, buďme agresivní otevřeně (bez hodnocení, věštění, mentorování a popírání vidění), se vší rázností a bez pocitů viny („Přesedni si.“, „Konec práce.“, „Dost, nechte toho – okamžitě!“ apod.).





evropský
sociální
fond v ČR



EVROPSKÁ UNIE



MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY



OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Pasivní chování

Je takové chování, kdy rezignujeme na dosahování svých cílů a uskutečňování svých zájmů (např. „Uděláme to tak, jak ty chceš, mně je to jedno.“). Někdy dokonce můžeme chtít přesný opak toho, s čím pak nakonec souhlasíme, ale z důvodu únavy či jiných důvodů (něco nás bolí, jsme emočně vyčerpaní, máme strach, nemáme zkrátka sílu hájit svá práva) se podřídíme. Tedy i zde se chováme asymetricky, nepartnersky, jenže teď jsme my „dole“ a druhé stavíme (více či méně dobrovolně) „nahoru“. Říkáme či naznačujeme svým chováním, že to co my nesmíme, je druhým dovoleno. Pasivním chováním se tedy vzdáváme svých práv, potřeb a tužeb kvůli druhým lidem.

Do pasivní komunikace patří výroky typu: „jak myslíš ty“, „Dobře, ať je po tvém.“, „Já to sice vidím jinak, ale ustoupím“, „Nesouhlasím, ale co s tebou (s tím) mohu dělat?“.

Jsou situace, kdy je zcela namístě být pasivní. Zejména, když po nás druzí chtějí, abychom rozhodovali za ně: „Myslíš, že bych si měl vzít tyto kalhoty, nebo ty druhé?“. V takové situaci klidně odpovíme: „Jak chceš.“ Máme-li zájem, čas, chuť, energii a záleží-li nám na druhém, můžeme ho opět koučovat (povedeme ho tak k tomu, aby se rozhodl sám): „A co se ti líbí víc?“, nebo „Podle čeho se obvykle rozhoduješ, jak by se to dalo využít i v téhle situaci?“ apod. Pokud tedy nechceme, abychom rozhodovali za druhé, můžeme se rozhodnout být pasivní, tedy asymetricki v podřízené pozici a rezignovat na svůj vliv na určité rozhodnutí, nebo se můžeme rozhodnout dovést druhé k jejich rozhodnutí pomocí otázek, ale bez našeho přímého ovlivňování.

Někdy lidé používají pasivní chování jako životní strategii. Staví se do pozice ublížených, trpitelů, mučedníků. Přijali pasivitu jako svůj životní program. Jdeme-li proti svým potřebám, zájmům, touhám, je to možná často jednodušší, ale ubližujeme tím sami sobě (minimálně z dlouhodobého hlediska), našemu sebevědomí a často konec konců i lidem kolem sebe. Na druhou stranu - v situaci únavy, smutku, apod. si určitě můžeme užít pasivní „A mně je to teď úplně jedno.“

Důsledky agresivního a pasivního chování

Jaké mají agresivní a pasivní chování dopady na naši vzájemnou mezilidskou interakci? Jak na komunikaci působí ona vztahová asymetrie?





evropský
sociální
fond v ČR



EVROPSKÁ UNIE



MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY



OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Agresivní chování (tedy jeden z případů chování, kdy se stavíme do asymetricky nadřazené role) vede k tomu, že pravděpodobně sice dosáhneme toho, co chceme, ale poškodíme si vztahy (zejména byla-li agrese použita v situaci, pro kterou není vhodná). Agresivní chování se zkrátka hodí pouze pro krizové situace – když hrozí úraz, když se vzdalujeme od cíle či někdo porušuje pravidla (viz výše vymezení agresivity). Obecně platí, že na agresi, zejména tu, která je vnímána jako zásadně neoprávněná, reagují druzí protiagresí či obranou. Každopádně, komunikace pak přestává být efektivní.

A jaké jsou důsledky pasivního chování? Pasivita, stavění se do podřízené role vede na rozdíl od agrese k tomu, že většinou nedosáhneme svých cílů, nicméně na vztahy působí spíše neutrálně (ani je nebuduje, ani je neboří). Z dlouhodobého hlediska však i pasivita může vést ke zhoršování vztahů. Pasivní chování je určeno pro situace únavy, tělesné nepohody, zkrátka pro situace, kdy nám na tom, o co jde, příliš nezáleží nebo nemáme sílu a chuť mít vliv na rozhodování. I zde však platí, že „všeho moc škodí“: přemíra pasivity může vést k tomu, že člověk rezignuje na své potřeby a stává se „hříčkou“ v rukou druhých.

Asertivní chování

Pokud nechceme rezignovat na své potřeby a cíle, ale nechceme být ani agresivní, pak se můžeme chovat asertivně. Asertivita je „takové chování, kdy uplatňujeme svá práva tak, abychom neohrozili práva druhé strany“ (definice Z. Matula). Jak je vidět, zde se snažíme o partnerský, tzv. symetrický způsob komunikace – oba jsme stejně hodnotní, jsme rovnocenní. Ve vztahově symetrické komunikaci tak nerezignuji na své zájmy a potřeby, ale zároveň nechci rezignovat na zájmy a potřeby druhých, nechci je „převálcovat“. Chci porozumět tomu, co chci já a co chtějí druzí. Chci se domluvit, tak abychom byli spokojeni všichni. Komunikujeme-li symetricky, programově vytváříme prostor pro druhé i pro sebe. Ptáme se na pocity, touhy, přání, pohledy druhých a zároveň mluvíme o tomtéž u sebe. Záměrně vytváříme prostor pro druhé. Protože to někdy není jednoduché, můžeme se inspirovat řadou popsaných postupů a technik, které nám mohou pomoci, abychom se „před nikým neponižovali a nad nikoho nepovyšovali“. Mluvíme zde o tzv. asertivních technikách.





evropský
sociální
fond v ČR



EVROPSKÁ UNIE



MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY



OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Vymezili jsme si tedy, jak rozumíme agresivnímu, pasivnímu a asertivnímu chování. Pojdme se podívat na manipulaci.

Co je to manipulace?

Agresivní a pasivní chování může být otevřené:

Do otevřené agresivity patří veškeré otevřené útoky na osobnost druhého: nadávky, výčitky, citové vydírání, vyhrožování, znevažování toho, jak druhý vidí svět, urážky, fyzické útoky, atd. (Např. „Jsi trouba.“, „Zase jsi mne neposlechl!“, „Jestli Ti na mně záleží, uděláš to pro mě.“, „Ještě jednou to uděláš a vrazím Ti pár facek!“ nebo „Jestli nezměníte názor v poněkud konstruktivnější stanovisko, přijdete o prémii.“, „Takhle to zkrátka není.“, „Tak takhle může jednat jenom naprostý ignorant, pane!“, „Kam Tě mám praštit?“ atd.)

Za otevřeně pasivní chování můžeme považovat veškeré výroky, kdy se vzdáváme transparentně svých práv či možnosti ovlivňovat běh věcí a rozhodování („To je Vaše věc.“, „Dělejte, jak umíte.“, „Ať je po Vašem.“, „Jak chcete.“, „Cokoli si přejete.“, „Mně je to jedno.“ apod.).

Agresivní a pasivní chování však může být také skryté:

Skryté agresivní výroky či skryté útoky navenek často neútočí na druhou stranu (např. „Už jsi byl zase u toho hrozného holiče?“). Mnohdy nenapadají toho, komu jsou určeny přímo, ale něco kolem něho. Nejsou otevřené, tj. srozumitelné, pasivně agresivní věty útočí jaksí skrytě. Nevíme, co jimi mluvčí přesně míní. Musíme začít „věštit“, musíme se domýšlet, abychom zjistili, co tím asi chtěl náš komunikační partner říci („Vy jediný mi můžete pomoc“ místo „Pomoz mi!“). Navíc často vyvolávají pocity viny, nedostačivosti, méněcennosti, hanby, apod. (Např. „No, to je pěkné, zase jsi byl s tou Tvojí šílenou partou.“ – v úvodu je dokonce pochvala, ale z dalšího vyplývá, že přece jen odporní lidé se stýkají s odpornou partou, a tudíž jsem asi špatný člověk a měl bych toho nechat.).

Výše jsme uvedli příklady vět, které jsou skrytě agresivní tím, že navenek jaksí neútočí na komunikačního partnera, ale útočí na něj skrytě („Hodný vnuk by mě takhle netrápil“ apod.). Mezi takové skryté agresivní výroky však patří i věty, které přímo mluví o tom, na koho útočí, a přitom nejsou otevřeně agresivní. Patří sem ponejvíce výroky začínající „měl bys“ (např. „Měl by ses více učit!“). Otevřená





evropský
sociální
fond v ČR



EVROPSKÁ UNIE



MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY



OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

agrese by vypadala „Uč se“, „Chci, aby ses teď učil“. Přidáme-li k agresivnímu výroku „uč se“ ještě slova „měl/a bys“, zamtlžíme ho. Podmiňovací způsob s „by“ totiž většinou používáme, když chceme být slušní a symetrickí k druhým (např. „Ocenil bych, kdybyste mi pomohli“, „Rád bych, abyste přišli na návštěvu“, „Mohli byste to zvednout?“ apod. Pomocí podmiňovacího způsobu vytváříme prostor pro druhé: je rozdíl mezi slovy „Podej mi to!“ a „Byla bys tak laskava a podala mi to?“. První výrok je více asymetrický (jedná se o čistou agresi, rozkaz, oproti tomu druhý výrok je více symetrický, je v něm více prostoru pro druhou stranu (konec konců i pro její odmítnutí – „Teď se mi nechce“ nebo „Nebudu tak laskavá“).

V symetrických výrocích podmiňovacím způsobem však jasně deklarujeme, co chceme (např. „chtěl/a bych, abyste ...“ nebo „byli byste tak laskavi a udělali ...“). Pokud však podmiňovací způsob použijeme ve spojení „měl/a bys ...“, jedná se o skrytou agresi. Stavíme se do pozice odborníků na chování našich komunikačních partnerů a říkáme jim, co by pro ně bylo lepší, co by měli udělat. V otevřené agresi je obsaženo otevřeně „já ti rozkazuji, udělej to a to.“, „já se otevřeně stavím do nadřazené pozice“. Avšak ve výroku „měl bys“ je obsažen odkaz na něco co „by druhý měl“, ale není řečeno z jakého důvodu, ani na co odkazujeme, o co se opíráme. Výroky typu „měl bys“ tak patří rovněž do skryté agresivní komunikace (a ještě se často „snaží tvářit“ jako symetrické, slušné). Jedná se o skrytou agresivní komunikaci. (Chci-li být zkrátka otevřeně agresivní, musím místo „Jestli ti na mě záleží, měl bys udělat to a to.“ říci např. „Chci, abys udělal to a to.“. A pokud bych chtěl být navíc ještě symetrický, mohu to vyjádřit například slovy „Byl bys tak laskav a udělal to a to.“, „Ocenil bych, kdybys udělal to a to.“ nebo „Co kdybys udělal to a to, jak to vidíš?“, případně ještě „Za jakých okolností bys byl ochoten udělat to a to.“ apod.). Ještě dodáme, že i výše uvedený příklad „jen nezodpovědné děti trápí své rodiče“ skrytě pracuje s „měl bych“ – jestli nechci být nezodpovědný, neměl bych trápit své rodiče. Jakmile si však začneme říkat, co bychom měli dělat, začínáme sami podléhat nesvobodě a můžeme se začít slepě podřizovat druhým.

Mezi další skryté agresivní výroky můžeme řadit i ironii. (Např. „No jo, pán je chytrý jako rádio.“ nebo „No Ty a Einstein jste dva největší mozky lidstva.“) V ironii navenek říkám něco jiného, než jí myslím. Ironie se pozná zejména z tónu hlasu. Naznačujeme druhému, že není v pořádku, i když navenek ho často chválíme. Ironie zraňuje, jedná se znovu o skrytou, neotevřenou komunikaci.

Ke skryté agresivní komunikaci můžeme řadit i mlčení. Jsou lidé, kteří druhé trestají mlčením (tzv. tichá domácnost). Druzí jsou pak nuceni věštit, co asi provedli, že je druhý trestá mlčením? Nejde tedy o otevřenou komunikaci, ale o skrytou agresi.





evropský
sociální
fond v ČR



EVROPSKÁ UNIE



MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY



OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Výše jsme uvedli čtyři typy skrytě agresivních výroků. Jedná se o výroky, kde nepřímou útočíme na druhého („Jen naprostí ignoranti nepomáhají druhým.“) a často pracujeme s neoprávněnými generalizacemi („Všichni by se vždy měli chovat slušně.“), výroky typu „měl bys“ („Tatínkovi bys měl pomáhat!“), ironické výroky („Ty jsi určitě z ministerstva, že jsi tak chytřej, co?“) nebo trestání druhých mlčením. Existuje však ještě i skrytě pasivní komunikace. Jedná se o skrytě pasivní výroky, které nejčastěji působí na sebeúctu toho, komu jsou určeny, a vyvolávají u něj pocity viny a výčitky svědomí. Autor takových skrytě pasivních výroků se lituje a staví se do pasivní, bezbranné pozice, aby vyvolal pocity lítosti nebo provinění. (Např. „Jsem to ale chudák, dneska mne ta ruka tak bolí a to mám mýt tu horu nádobí.“) My se opět máme dovtípit, co z toho asi vyplývá, co bychom asi tak nejlepšího měli udělat – pravděpodobně tedy mluvčího litovat a nádobí umýt.

Ve všech těchto případech se nejedná o otevřené, jasné deklarování toho, co druhá strana chce. Takovéto skrytě komunikační chování (ať už agresivní, nebo pasivní), které nevede k porozumění, kdy mluvčí „mlží“ a chce, abychom se dovtípili sami, co máme udělat a navíc v nás vznikají pocity viny, výčitek nebo vzteku, se nazývá manipulací v komunikaci. Manipulace je tedy takové tvrzení, kdy mluvčí říká, deklaruje, že něco chce, ale ve skutečnosti mu jde o něco jiného, většinou skrytého. (Např. ve výroku „Už zase nepere pračka.“ je navenek obsaženo konstatování, že „Ta pračka už zase nepere.“ Z tónu ale může vyplývat, že skrytým poselstvím této věty má být „Chci, abys ji opravil/a.“ Stejně tak ve větě „Měla by ses lépe obléci.“ je navenek obsažena jakási svoboda „Měla bys, je to zkrátka na tobě.“ Ale mluvčímu většinou nejde o svobodu druhého, většinou tím skrytě myslí „Tak koukej se ihned převléci.“ A do třetice ve výroku „Nám starým už nic, nám už tak jen ušít dřevěné pyžamo.“ je navenek obsažen povzdech, že už jsem „stará/ý a že mne čeká jen smrt“, ve skutečnosti tím mluvčí skrytě naznačuje „Starejte se o mně, litujte mě, bavte se se mnou!“) Manipulace je tedy skrytá, zamlžená komunikace, kde musíme více či méně hloubat nad tím, co svým výrokem mluvčí vlastně myslí, jaký je smysl jeho promluvy. Proto manipulace velmi ztěžuje komunikaci!

Jak poznáme manipulaci? Přemýšlejme nad tím, kdy druhý komunikuje otevřeně své cíle a kdy jsem nucený „věštit“. Neotevřená komunikace často signalizuje manipulaci.





evropský
sociální
fond v ČR



EVROPSKÁ UNIE



MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY



OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Obrana proti manipulaci

Pokud druhý něco říká a ve své řeči pouze něco naznačuje, mlží, říká „měl/a bys“, pokud se začínáme domnívat, že nám chce naznačit, že jsme udělali něco špatně (ale neřekne to přímo), začínáme se cítit vinni, prožíváme pocity úzkosti či vzteku, můžeme být manipulováni. A protože jsme si již řekli, že manipulace je „skrytá komunikace“, či „komunikace skrývající svůj vlastní účel či cíl“, v zásadě jedinou obranou proti manipulaci je vyzvat mluvčího, aby otevřeně sdělil, o co mu jde:

- „Co tím myslíš?“
- „Z jakého důvodu bych to měl (neměl) dělat?“
- „Úplně tomu nerozumím. Co jsi tím chtěla říci?“
- „Jak tomu, co říkáš, mám rozumět?“
- „Co z toho (pro mne) vyplývá?“
- „Znamená to, že byste po mně něco chtěli? A pokud ano, mohu vědět, co?“
- „Co tím myslíte? Já Vám nerozumím.“
- „Mám tomu rozumět tak, že se Vám něco nelíbí? A co konkrétně?“
- „Z čeho vycházíte? O co se opíráte? Na co se odvoláváte?“
- „Co je naším cílem? Do jaké míry tenhle postup (tohle naše chování) povede k cíli?“
- „Čeho chceme dosáhnout? Chceme to opravdu oba (všichni)? A z jakého důvodu toho chceme dosáhnout? Co nás k tomu vede?“

Manipulace vždy více či méně skrývá záměry mluvčího. Výše uvedenými výroky se snažíme zjistit, o co tomu druhému jde.





evropský
sociální
fond v ČR



EVROPSKÁ UNIE



MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY



OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Text o podstatě manipulace

Seznam se s následujícím textem:

Manipulací se rozumí takové chování druhých lidí, ve kterém nedávají otevřeně najevo, o co jim jde. Namísto toho v nás často cíleně vyvolávají pocity viny, strachu, zahanbení nebo jedinečnosti. Proto, abychom nemuseli cítit takový pocit, potom často uděláme to, co druhý chtěl. Například po nás někdo neznámý, koho jsme poznali na internetu, bude chtít, abychom mu poslali svou fotku. Namísto toho, aby otevřeně napsal „Chci tvou fotku“, napíše například „Jestli se nebojíš 😊, můžeš mi poslat fotku“. „Jestli se nebojíš“ vyvolává pocit zahanbení. Abychom nemuseli tento pocit prožívat, napíšeme „Bojím? Posílám ti několik fotek. Schválně, na které mi to sekne nejvíc?“.





evropský
sociální
fond v ČR



EVROPSKÁ UNIE



MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY



OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Nástrahy internetu

Představ si, že si tě někdo, kdo podle fotografie vypadá stejně starý jako ty, přidal na facebooku zhruba před týdnem do přátel. Kromě tebe ho mají v přátelích i další dva spolužáci z vedlejší třídy. Párkrát jste spolu chatovali. Chatování ti bylo příjemné, vypadá to, že máte podobné zájmy.

Níže jsou uvedeny ukázky z chatu. Nejprve si je všechny přečti.

Ukázka 1

A: Tak co, jak se dneska máš?

B: Docela to jde, odpadla nám odpoledka, netekla voda.

A: To mně je zle. Nejradši bych někam zalez a chcípnul.

B: Jak to?

A: Všichni na mě kašlou. A to mám zítra psát pololetku z matiky.

B: To teda nic moc.

A: Pro tebe jsou asi kamarádi důležitý. Ty by ses na nikoho nevykašlal.

B: No to ne!

A: Jestli pro tebe něco znamená přátelství, i když jen na netu, tak víš, co bys měl teď udělat.

Ukázka 2

A: Koukal jsem na tvoje fotky z dovolený...

B: Líbily?

A: V těch plavkách vypadáš jako Salma Hayek/Daniel Craig

B: Díky :o).

A: Nemáš nějaký další?

B: Mám, ale nechci je vyvěšovat.

A: Se jako bojíš?

B: Nechci, aby mě každý očumoval.

A: Tak mi je pošli mailem.

B: Vždyť se neznáme.

A: Jak jako neznáme? Vždyť si píšem. Nebud' jako malý dítě.

B: A nebudeš to dávat nikam dál?

A: Jsi normální? Jsem si myslel/a, že jsi v pohodě. Teď ale vidím, že jsi ťuťánek, který chodí na procházku s rodičema za ručičku.



evropský
sociální
fond v ČR



EVROPSKÁ UNIE



MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY



OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Ukázka 3

A: Došel ti ten odkaz na youtube?

B: Jo koukal jsem na to a hustý.

A: Jestli chceš, můžu ti přepálit jejich origo cd.

B: Tyjo, vostrý ...

A: Co za to :o).

B: Nevím, co bys chtěl/a?

A: No nemám zrovna moc kámošů/kamarádek.

Ve třídě jsou všichni divný. Cítím se tam
úplně sám/sama.

B: Proto hledáš lidi na FB?

A: No jasně. Nehledám ale každýho. Hledám
jen lidi, jako jsi ty.

B: Díky.

A: Pro mě je vzácný, když můžu aspoň na
chvilku s někým, s kým si rozumím.

B: Znáš tě jen z netu.

A: To jako vadí? Myslel jsem si, že jsem našel
kámoše/kámošku. Vidím, že jsi stejný/á,
jako všichni ostatní.

Úkol č. 1

Některé z vět v ukázkách obsahují manipulaci. Ty, o kterých si myslíte, že mohou obsahovat manipulaci, podtrhněte.

Úkol č. 2

Dále zkuste dát dohromady „pracovní“ definici toho, co je to manipulace.

Manipulace je:

.....

.....

.....

.....

Úkol č. 3

Při manipulaci většinou manipulátor chce něčeho dosáhnout. Zkuste u tří vět, které jste podtrhli, odhadnout, o co manipulátorovi mohlo jít. Tyto věty přeformulujte = přepište tak, aby nešlo o manipulaci. Přeformulované věty napište níže.

1.

.....

2.

.....

3.

.....





evropský
sociální
fond v ČR



EVROPSKÁ UNIE



MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY



OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Nástrahy internetu – praktická „teorie“ pro učitele a řešení pracovní listu rozdávaného žákům.

Částečně převzato a upraveno z publikace: Švec, J. (2007). Odmítáme manipulaci. Praha, Odyssea, 36 s. ISBN: 978-80-872145-16-6

Jak funguje manipulace?

Chování můžeme rozdělit na agresivní, pasivní a asertivní. Jsme-li asertivní, dáváme otevřeně najevo své práva, potřeby, přání, Děláme to takovým způsobem, který minimalizuje riziko negativních dopadů na naše vztahy s druhými lidmi. Též můžeme dosahovat otevřenou či skrytou agresí, nebo skrytou pasivitou. V případě otevřené agresivity se nejedná o manipulaci, neboť zde deklarujeme, o co nám jde.

Definice manipulace v komunikaci

Manipulace je typ neotevřené komunikace, při které otevřeně nesdělujeme, o co nám jde (naše práva, potřeby, přání). Namísto toho se (často vědomě) snažíme ve druhých lidech vyvolávat pocity (viny, méněcennosti, nedostačivosti, jedinečnosti ...). Druzí lidé potom mají tendenci se „dověštit“ o co nám skutečně šlo.

Představme si modelový příklad. Neznámý člověk, chce při komunikaci na facebooku docílit, abychom se s ním setkali.

Otevřená agrese: (nejde o manipulaci, neboť je deklarováno, o co jde)

Pokud se se mnou nesejdeš, jsi maminčina holčička.

Skrytá agrese: (jedná se o manipulaci, neboť si máme „dověštit“, že jde o to se sejít)

Ty trávíš spoustu času u facebooku (věštění). Uvědom si ale, že to není normální způsob, jak si lidé povídají (nevyžádaná dobrá rada). Jestli ti to trochu pálí (hodnocení), určitě přijdeš na jiné způsoby (věštění), jak bychom mohli komunikovat.

Skrytá manipulace: (jedná se o manipulaci, při které manipulátor „útočí“ na sebe, vyvolává tak často pocity soucitu)

Se mnou už se nikdo nebaví normálně. Ve třídě si připadám jako hadr na zem. Když už se se mnou někdo baví, tak jedine přes facebook.

Manipulace je tedy skrytá, zamlžená komunikace, kde musíme více či méně hloubat nad tím, co svým výrokem mluvčí vlastně myslí, jaký je smysl jeho promluvy.

Manipulativnost některých výroků mnohdy čteme z kontextu, ve kterém jsou výroky použity.





evropský
sociální
fond v ČR



EVROPSKÁ UNIE



MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY



OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Úkol č. 1

Ukázka 1

A: Tak co, jak se dneska máš?

B: Docela to jde, odpadla nám odpoledka,
netekla voda.

A: To mně je zle. Nejradši bych někam zalez
a chcípnul.

B: Jak to?

A: Všichni na mě kašlou. A to mám zítra psát
pololetku z matiky.

B: To teda nic moc.

A: Pro tebe jsou asi kamarádi důležitý. Ty by
ses na nikoho nevykašlal.

**Zde se o manipulaci jedná díky
pokračování. Manipulátor vyvolává pocity
jedinečnosti a počítá s tím, že potom bude
pro druhého těžké odmítnout.**

B: No to ne!

A: Jestli pro tebe něco znamená přátelství,
i když jen na netu, tak víš, co bys měl teď
udělat.

**Zde jde o manipulaci díky tomu, že zde není
otevřená deklarace toho, o co mluvčímu jde
– sejít se. Mluvčí zde pracuje s tím, že se
druhý „dověští“ o co mu jde.**

Ukázka 2

A: Koukal jsem na tvoje fotky z dovolený...

B: Líbily?

A: V těch plavkách vypadáš jako Salma
Hayek/Daniel Craig

B: Díky :o).

A: Nemáš nějaký další?

B: Mám, ale nechci je vyvěšovat.

A: Se jako bojíš?

**Manipulativnost zde spočívá v tom, že není
otevřeně popsáno, že jde o zaslání fotografií.
Namísto toho jsou v druhém vyvolávány
pocity méněcennosti tím, že je poukazováno
na to, že se bojí.**

B: Nechci, aby mě každej očumoval.

A: Tak mi je pošli mailem.

B: Vždyť se neznáme.

A: Jak jako neznáme? Vždyť si píšem. Nebuď
jako malý dítě.

**Manipulativnost zde spočívá v tom, že není
otevřeně popsáno, že jde o zaslání
fotografií. Namísto toho jsou v druhém
vyvolávány pocity viny tím, že je
poukazováno na to, že se s manipulátorem
zná. Dále jsou zde vyvolávány pocity
méněcennosti „jsi jako malá dítě“.**

B: A nebudeš to dávat nikam dál?

A: Jsi normální? Jsem si myslel/a, že jsi
v pohodě. Teď ale vidím, že jsi ťuťánek,
který chodí na procházku s rodičema za
ručičku.

Zde jde o vyvolání pocitů méněcennosti.





evropský
sociální
fond v ČR



EVROPSKÁ UNIE



MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY



OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Ukázka 3

A: Došel ti ten odkaz na youtube?

B: Jo koukal jsem na to a hustý.

A: Jestli chceš, můžu ti přepálit jejich origo cd.

B: Tyjo, vostrý ...

A: Co za to :o).

B: Nevím, co bys chtěl/a?

A: No nemám zrovna moc kámošů/kamarádek.

Ve třídě jsou všichni divný. Cítím se tam úplně sám/sama.

B: Proto hledáš lidi na FB?

A: No jasně. Nehledám ale každého. Hledám jen lidi, jako jsi ty.

Zde se o manipulaci jedná díky pokračování.

Jsou zde cíleně vyvolávány pocity jedinečnosti, které budou druhému bránit v odmítnutí.

B: Díky :o).

A: Pro mě je vzácný, když můžu aspoň na chvíli s někým, s kým si rozumím.

B: Znáš tě jen z netu.

A: To jako vadí? Myslel jsem si, že jsem našel kámoše/kámošku. Vidím, že jsi stejný/á, jako všichni ostatní.

Manipulátor zde otevřeně nedeklaruje, že mu jde o to se sejít. Namísto toho vyvolává pocity viny.

Úkol č. 2

Manipulace je: zde je možné použít upravenou definici, která je nabídnuta výše.

Úkol č. 3

Při manipulaci většinou manipulátor chce něčeho dosáhnout. Zkuste u tří vět, které jste podtrhli, odhadnout, o co manipulátorovi mohlo jít. Tyto věty přeformulujte tak, aby nešlo o manipulaci. Přeformulované věty napište níže.

- Zde je nutné při vyhodnocování práce s pracovními listy zařadit reflexi. Cílem reflexe je dovést žáky k tomu, že základním rysem manipulace je neotevřenost a vyvolávání různých pocitů v manipulovaném (vina, méněcennost, nedostatečnost...). Díky neotevřenosti potom často „věštíme“, co druhý chtěl. Abychom nemuseli prožívat výše jmenované pocity, často uděláme to, co jsme si „dověštili“.
- Abychom výše jmenovaného cíle dosáhli, můžeme použít například některé z otázek:
 - Jaké pocity ve vás uvedené věty vyvolávaly?
 - Jak jste odhadovali, o co manipulátorovi mohlo jít?
 - Co jste na větách měnili, aby nešlo o manipulaci?





evropský
sociální
fond v ČR



EVROPSKÁ UNIE



MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY



OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

- Pokud věty obsahují otevřený popis toho, co druhý chce, nejedná se o manipulaci. Přesto však může jít o požadavek, který z hlediska bezpečné komunikace na internetu může vést k ohrožení uživatele. Například: „Pošli mi svou nahou fotku“, není manipulace. Přesto vede k přímému ohrožení uživatele.

Úkol č. 4

Vyberte jednu z výše uvedených ukázek. Představte si, že sedíte u počítače, máte puštěný facebook a jste v roli označené v rozhovorech jako „B“.

Nahradte věty uvedené u B, tak abyste se minimálně vystavovali rizikům spojeným s komunikací s neznámými osobami.

Zde jsou použitelná doporučení z předchozí učební jednotky, kterou žáci absolvovali. Je vyvěšená na webu www.ptac.cz, pod jménem „Umíš bezpečně používat internet a mobilní telefon“.

Patří sem:

- Neposkytovat neznámým lidem žádná osobní data, fotografie, videa, včetně odkazů na osobní stránky ...
- Nereagovat na urážky ani výzvy od neznámých lidí, jakmile reagujeme, začínáme být „zataženi“ do komunikace s nimi
- Neprobírat s neznámými lidmi jakákoli osobní témata (rodinu, přátele, ...)
- Nesdělovat nikomu hesla k emailu, facebooku ...
- Dávat si bezpečná hesla ideálně obsahující číslice a velká i malá písmena
- Pokud jsme vystaveni nějakému chování, které se nám nelíbí, dát to najevo
- Pokud chování pokračuje, oznámit to např. rodičům, učitelům.





evropský
sociální
fond v ČR



EVROPSKÁ UNIE



MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY



OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Příběhy s porušením práv

Společně se ve skupině domluvte a přiřadte k jednotlivým příběhům konkrétní paragraf trestního zákoníku.

Příběh Petra a Pavla

Petr a Pavel si vyhlédli jiného hochu čekajícího na autobusové zastávce. Petr k němu přiběhl a „vrazil“ mu facku a vyhrožoval mu, že ho ještě víc zmlátí a zabije, protože vypadá jako cikán. Pavel celou situaci, včetně překvapené reakce hochu, nahrával na svůj mobilní telefon. Útočníci poté nahrávku zveřejnili na stránkách YouTube.

Příběh Jany

Jana vytvořila internetové stránky s názvem „Nesnášíme Frantu Vomáčku“. Na stránky umísťovala Frantovy karikatury, vtipy o něm, pomluvy a ponižující ankety. Na existenci stránek upozornila většinu svých kamarádů. Ti začali v rámci diskuze Frantu nevybíravým způsobem hodnotit a dál ponižovat, ve škole i venku se s ním přestali bavit. Franta se o této stránce brzy dozvěděl.

Příběh Heleny

Helena tajně pozorovala Radku, když se přihlašovala ke svému emailovému účtu. Viděla její heslo. Pak se přihlásila na Radčin účet a začala z něj posílat zprávy jejím známým. Radka potom vysvětlovala kamarádům, rodičům a učitelům, že zprávy neodeslala.

Telefonní příběh

Veronika a Eva byly nejlepší kamarádky. Když si Eva našla jinou kamarádku a s Veronikou se již nechtěla bavit, rozhodla se Verča, že se jí pomstí. Koupila si do telefonu novou SIM kartu (aby Eva nepoznala číslo) a pravidelně večer jí od 22.00 do 23.00 hodin každých 5 minut prozváněla. Když Eva telefon vypnula, měla ho zahlcený sprostými esemeskami. Noční telefony budily celou rodinu, včetně Evina mladšího bratra. Rodiče Evy nakonec museli požádat operátora, aby jí příchozí hovory z tohoto pro ni neznámého čísla zablokoval.





evropský
sociální
fond v ČR



EVROPSKÁ UNIE



MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY



OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Příběh „fanouška“

Při brouzdání internetem narazil Mirek, fanda Sparty, na diskuzi fanoušků fotbalového klubu konkurenční Slávie Praha. Rozhodl se je trochu provokovat. V diskuzi je urážel, nadával slávistickým hráčům. Někteří další diskutující se k němu přidávali. Vše vyvrcholilo tím, že na této stránce oznámil, že na sobotním zápase mezi oběma kluby na slávistické tribuně vybuchne bomba, kterou tam dal.

Příběh o svačině

Do sedmé třídy na jedné základní škole přišel po prázdninách nový kluk Tomáš, který propadl. Ve velmi krátké době se skamarádil s velkou částí kluků z nové třídy. Za několik dní řekl jednomu chytrému, nevýraznému chlapci, aby jim došel do automatu pro pití. Tato situace trvala několik měsíců, několikrát týdně musel Pavel chodit pro pití a kupovat ho ze svého. Když chtěl odmítnout (třeba, když mu došlo kapesné), začali mu vyhrožovat. Dostával od nich maily a esemesky, že když zase zítra nenakoupí, tak ho zmlátí tak, až mu zlomí obě ruce. Nakonec si toho všimla jedna paní učitelka a vše se začalo řešit.





evropský
sociální
fond v ČR



EVROPSKÁ UNIE



MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY



OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Paragrafy

Níže jsou výňatky z trestního zákoníku, které se vztahují k jednotlivým příběhům. Vaším úkolem je ke každému příběhu přiřadit právě jeden paragraf.

§ 175 Vydírání

(1) Kdo jiného násilím, pohrůzkou násilí nebo pohrůzkou jiné těžké újmy nutí, aby něco konal, opominul nebo trpěl, bude potrestán odnětím svobody na šest měsíců až čtyři léta nebo peněžitým trestem.

(2) Odnětím svobody na dvě léta až osm let bude pachatel potrestán,

- a) spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 jako člen organizované skupiny,
- b) spáchá-li takový čin nejméně se dvěma osobami,
- c) spáchá-li takový čin se zbraní,
- d) způsobí-li takovým činem značnou škodu,
- e) spáchá-li takový čin na svědkovi, znalci nebo tlumočnickovi v souvislosti s výkonem jejich povinnosti, nebo
- f) spáchá-li takový čin na jiném pro jeho skutečnou nebo domnělou rasu, příslušnost k etnické skupině, národnost, politické přesvědčení, vyznání nebo proto, že je skutečně nebo domněle bez vyznání.

(3) Odnětím svobody na pět až dvanáct let bude pachatel potrestán,

- a) způsobí-li takovým činem těžkou újmu na zdraví,
- b) spáchá-li takový čin v úmyslu umožnit nebo usnadnit spáchání trestného činu vlastizrady (§ 309), teroristického útoku (§ 311) nebo teroru (§ 312), nebo
- c) způsobí-li takovým činem škodu velkého rozsahu.

(4) Odnětím svobody na osm až šestnáct let bude pachatel potrestán, způsobí-li činem uvedeným v odstavci 1 smrt.

(5) Příprava je trestná.

§ 184 Pomluva

(1) Kdo o jiném sdělí nepravdivý údaj, který je způsobilý značnou měrou ohrožit jeho vážnost u spoluobčanů, zejména poškodit jej v zaměstnání, narušit jeho rodinné vztahy nebo způsobit mu jinou vážnou újmu, bude potrestán odnětím svobody až na jeden rok.

(2) Odnětím svobody až na dvě léta nebo zákazem činnosti bude pachatel potrestán, spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 tiskem, filmem, rozhlasem, televizí, veřejně přístupnou počítačovou sítí nebo jiným obdobně účinným způsobem.





evropský
sociální
fond v ČR



EVROPSKÁ UNIE



MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY



OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

§ 231

Opatření a přechovávání přístupového zařízení a hesla k počítačovému systému a jiných takových dat

(1) Kdo v úmyslu spáchat trestný čin porušení tajemství dopravovaných zpráv podle § 182 odst. 1 písm. b), c) nebo trestný čin neoprávněného přístupu k počítačovému systému a nosiči informací podle § 230 odst. 1, 2 vyrobí, uvede do oběhu, doveze, vyveze, proveze, nabízí, zprostředkuje, prodá nebo jinak zpřístupní, sobě nebo jinému opatří nebo přechovává

a) zařízení nebo jeho součást, postup, nástroj nebo jakýkoli jiný prostředek, včetně počítačového programu, vytvořený nebo přizpůsobený k neoprávněnému přístupu do sítě elektronických komunikací, k počítačovému systému nebo k jeho části, nebo

b) počítačové heslo, přístupový kód, data, postup nebo jakýkoli jiný podobný prostředek, pomocí něhož lze získat přístup k počítačovému systému nebo jeho části,

bude potrestán odnětím svobody až na jeden rok, propadnutím věci nebo jiné majetkové hodnoty nebo zákazem činnosti.

(2) Odnětím svobody až na tři léta, zákazem činnosti nebo propadnutím věci nebo jiné majetkové hodnoty bude pachatel potrestán,

a) spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 jako člen organizované skupiny, nebo

b) získá-li takovým činem pro sebe nebo pro jiného značný prospěch.

(3) Odnětím svobody na šest měsíců až pět let bude pachatel potrestán, získá-li činem uvedeným v odstavci 1 pro sebe nebo pro jiného prospěch velkého rozsahu.

§ 352

Násilí proti skupině obyvatelů a proti jednotlivci

(1) Kdo skupině obyvatelů vyhrožuje usmrcením, ublížením na zdraví nebo způsobením škody velkého rozsahu, bude potrestán odnětím svobody až na jeden rok.

(2) Kdo užije násilí proti skupině obyvatelů nebo jednotlivci nebo jim vyhrožuje usmrcením, ublížením na zdraví nebo způsobením škody velkého rozsahu pro jejich skutečnou nebo domnělou rasu, příslušnost k etnické skupině, národnost, politické přesvědčení, vyznání nebo proto, že jsou skutečně nebo domněle bez vyznání, bude potrestán odnětím svobody na šest měsíců až tři léta.

(3) Stejně jako v odstavci 2 bude potrestán,

a) kdo se spolčí nebo srotí ke spáchání takového činu, nebo

b) spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 tiskem, filmem, rozhlasem, televizí, veřejně přístupnou počítačovou sítí nebo jiným obdobně účinným způsobem.

§ 230

Neoprávněný přístup k počítačovému systému a nosiči informací

(1) Kdo překoná bezpečnostní opatření, a tím neoprávněně získá přístup k počítačovému systému nebo k jeho části, bude potrestán odnětím svobody až na jeden rok, zákazem činnosti nebo propadnutím věci nebo jiné majetkové hodnoty.

(2) Kdo získá přístup k počítačovému systému nebo k nosiči informací a





evropský
sociální
fond v ČR



EVROPSKÁ UNIE



MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY



OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

- a) neoprávněně užije data uložená v počítačovém systému nebo na nosiči informací,
 - b) data uložená v počítačovém systému nebo na nosiči informací neoprávněně vymaže nebo jinak zničí, poškodí, změní, potlačí, sníží jejich kvalitu nebo je učiní neupotřebitelnými,
 - c) padělá nebo pozmění data uložená v počítačovém systému nebo na nosiči informací tak, aby byla považována za pravá nebo podle nich bylo jednáno tak, jako by to byla data pravá, bez ohledu na to, zda jsou tato data přímo čitelná a srozumitelná, nebo
 - d) neoprávněně vloží data do počítačového systému nebo na nosič informací nebo učiní jiný zásah do programového nebo technického vybavení počítače nebo jiného technického zařízení pro zpracování dat,
- bude potrestán odnětím svobody až na dvě léta, zákazem činnosti nebo propadnutím věci nebo jiné majetkové hodnoty.

(3) Odnětím svobody na šest měsíců až tři léta, zákazem činnosti nebo propadnutím věci nebo jiné majetkové hodnoty bude pachatel potrestán, spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 nebo 2

- a) v úmyslu způsobit jinému škodu nebo jinou újmu nebo získat sobě nebo jinému neoprávněný prospěch, nebo
- b) v úmyslu neoprávněně omezit funkčnost počítačového systému nebo jiného technického zařízení pro zpracování dat.

(4) Odnětím svobody na jeden rok až pět let nebo peněžitým trestem bude pachatel potrestán,

- a) spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 nebo 2 jako člen organizované skupiny,
- b) způsobí-li takovým činem značnou škodu,
- c) způsobí-li takovým činem vážnou poruchu v činnosti orgánu státní správy, územní samosprávy, soudu nebo jiného orgánu veřejné moci,
- d) získá-li takovým činem pro sebe nebo pro jiného značný prospěch, nebo
- e) způsobí-li takovým činem vážnou poruchu v činnosti právnické nebo fyzické osoby, která je podnikatelem.

(5) Odnětím svobody na tři léta až osm let bude pachatel potrestán,

- a) způsobí-li činem uvedeným v odstavci 1 nebo 2 škodu velkého rozsahu, nebo
- b) získá-li takovým činem pro sebe nebo pro jiného prospěch velkého rozsahu.

§ 354

Nebezpečné pronásledování

(1) Kdo jiného dlouhodobě pronásleduje tím, že

- a) vyhrožuje ublížením na zdraví nebo jinou újmu jemu nebo jeho osobám blízkým,
- b) vyhledává jeho osobní blízkost nebo jej sleduje,
- c) vytrvale jej prostřednictvím prostředků elektronických komunikací, písemně nebo jinak kontaktuje,
- d) omezuje jej v jeho obvyklém způsobu života, nebo
- e) zneužije jeho osobních údajů za účelem získání osobního nebo jiného kontaktu,

a toto jednání je způsobilé vzbudit v něm důvodnou obavu o jeho život nebo zdraví nebo o život a zdraví osob jemu blízkých, bude potrestán odnětím svobody až na jeden rok nebo zákazem činnosti.

(2) Odnětím svobody na šest měsíců až tři roky bude pachatel potrestán, spáchá-li čin uvedený v odstavci 1

- a) vůči dítěti nebo těhotné ženě,





evropský
sociální
fond v ČR



EVROPSKÁ UNIE



MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY



OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

- b) se zbraní, nebo
- c) nejméně se dvěma osobami.

§ 357

Šíření poplašné zprávy

(1) Kdo úmyslně způsobí nebezpečí vážného znepokojení alespoň části obyvatelstva nějakého místa tím, že rozšiřuje poplašnou zprávu, která je nepravdivá, bude potrestán odnětím svobody až na dvě léta nebo zákazem činnosti.

(2) Kdo zprávu uvedenou v odstavci 1 nebo jinou nepravdivou zprávu, která je způsobilá vyvolat opatření vedoucí k nebezpečí vážného znepokojení alespoň části obyvatelstva nějakého místa anebo bezdůvodnou záchrannou práci integrovaného záchranného systému sdělí soudu, orgánu Policie České republiky, orgánu státní správy, územní samosprávy, nebo jinému orgánu veřejné moci, právnické osobě, fyzické osobě, která je podnikatelem, anebo hromadnému informačnímu prostředku, bude potrestán odnětím svobody na šest měsíců až tři léta nebo zákazem činnosti.

(3) Odnětím svobody na jeden rok až pět let bude pachatel potrestán,

- a) spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 nebo 2 opětovně,
- b) spáchá-li takový čin jako člen organizované skupiny,
- c) způsobí-li takovým činem značnou škodu,
- d) způsobí-li takovým činem vážnou poruchu v činnosti orgánu státní správy, územní samosprávy soudu nebo jiného orgánu veřejné moci, nebo,
- e) způsobí-li takovým činem vážnou poruchu v činnosti právnické nebo fyzické osoby, která je podnikatelem.

(4) Odnětím svobody na dvě léta až osm let bude pachatel potrestán,

- a) spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 nebo 2 za stavu ohrožení státu nebo za válečného stavu, za živelní pohromy nebo jiné události vážně ohrožující život nebo zdraví lidí, veřejný pořádek nebo majetek, nebo
- b) způsobí-li takovým činem škodu velkého rozsahu.

§ 353

Nebezpečné vyhrožování

(1) Kdo jinému vyhrožuje usmrcením, těžkou újmou na zdraví nebo jinou těžkou újmou takovým způsobem, že to může vzbudit důvodnou obavu, bude potrestán odnětím svobody až na jeden rok nebo zákazem činnosti.

(2) Odnětím svobody až na tři léta nebo zákazem činnosti bude pachatel potrestán, spáchá-li čin uvedený v odstavci 1

- a) jako člen organizované skupiny,
- b) vůči dítěti nebo těhotné ženě,
- c) se zbraní,
- d) na svědkovi, znalci nebo tlumočnickovi v souvislosti s výkonem jejich povinnosti, nebo
- e) na zdravotnickém pracovníkovi při výkonu zdravotnického zaměstnání nebo povolání směřujícího k záchraně života nebo ochraně zdraví nebo na jiném, který plnil svoji obdobnou povinnost při ochraně života, zdraví nebo majetku vyplývající z jeho zaměstnání, povolání, postavení nebo funkce nebo uloženou mu podle zákona.





evropský
sociální
fond v ČR



EVROPSKÁ UNIE



MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY



OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Příběhy s porušením práv – řešení

Příběh Petra a Pavla

Petr a Pavel si vyhlédli jiného hochu čekajícího na autobusové zastávce. Petr k němu přiběhl a „vrazil“ mu facku a vyhrožoval mu, že ho ještě víc zmlátí a zabije, protože vypadá jako cikán. Pavel celou situaci, včetně překvapené reakce hochu, nahrával na svůj mobilní telefon. Útočníci poté nahrávku zveřejnili na stránkách YouTube.

(§ 352 odst.2 TZ – Násilí proti skupině obyvatel a proti jednotlivci = OS na 6 měsíců až 3 léta, § 353 odst.1, 2 písm. b) TZ – Nebezpečné vyhrožování = OS až na 3 léta nebo zákaz činnosti)

Příběh Jany

Jana vytvořila internetové stránky s názvem „Nesnášíme Frantu Vomáčku“. Na stránky umísťovala Frantovy karikatury, vtipy o něm, pomluvy a ponižující ankety. Na existenci stránek upozornila většinu svých kamarádů. Ti začali v rámci diskuze Frantu nevybíravým způsobem hodnotit a dál ponižovat, ve škole i venku se s ním přestali bavit. Franta se o této stránce brzy dozvěděl.

(§ 184 odst.2 TZ – Pomluva = OS až na 2 roky nebo zákaz činnosti)

Příběh Heleny

Helena tajně pozorovala Radku, když se přihlašovala ke svému e-mailovému účtu. Viděla její heslo. Pak se přihlásila na Radčin účet a začala z něj posílat zprávy jejím známým. Radka potom vysvětlovala kamarádům, rodičům a učitelům, že zprávy neodeslala.

(§ 231 odst. 1 písm. b) TZ – Opatření a přechovávání přístupového zařízení a hesla k počítačovému systému a jiných takových dat = OS až na 1 rok, propadnutí věci nebo jiné majetkové hodnoty nebo zákazem činnosti, § 230 odst. 1 TZ – Neoprávněný přístup k počítačovému systému a nosiči informací = OS až na 1 rok, propadnutí věci nebo jiné majetkové hodnoty nebo zákazem činnosti)





evropský
sociální
fond v ČR



EVROPSKÁ UNIE



MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY



OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Telefonní příběh

Veronika a Eva byly nejlepší kamarádky. Když si Eva našla jinou kamarádku a s Veronikou se již nechtěla bavit, rozhodla se Verča, že se jí pomstí. Koupila si do telefonu novou SIM kartu (aby Eva nepoznala číslo) a pravidelně večer jí od 22.00 do 23.00 hodin každých 5 minut prozváněla. Když Eva telefon vypnula, měla ho zahlcený sprostými esemeskami. Noční telefony budily celou rodinu, včetně Evina mladšího bratra. Rodiče Evy nakonec museli požádat operátora, aby jí příchozí hovory z tohoto pro ni neznámého čísla zablokoval.

(§ 354 odst.1, písm.c) d) TZ – Nebezpečné pronásledování = OS až na 1 rok nebo zákaz činnosti, odst.2 písm.a) TZ – Nebezpečné pronásledování = OS na 6měs. až 3 roky)

Příběh „fanouška“

Při brouzdání internetem narazil Mirek, fanda Sparty, na diskuzi fanoušků fotbalového klubu konkurenční Slávie Praha. Rozhodl se je trochu provokovat. V diskuzi je urážel, nadával slávistickým hráčům. Někteří další diskutující se k němu přidávali. Vše vyvrcholilo tím, že na této stránce oznámil, že na sobotním zápase mezi oběma kluby na slávistické tribuně vybuchne bomba, kterou tam dal.

(§ 357 odst. 1 TZ Šíření poplašné zprávy = OS až na 2 léta nebo zákazem činnosti)

Příběh o svačince

Do sedmé třídy na jedné základní škole přišel po prázdninách nový kluk Tomáš, který propadl. Ve velmi krátké době se skamarádil s velkou částí kluků z nové třídy. Za několik dní řekl jednomu chytrému, nevýraznému chlapci, aby jim došel do automatu pro pití. Tato situace trvala několik měsíců, několikrát týdně musel Pavel chodit pro pití a kupoval ho ze svého. Když chtěl odmítnout (třeba, když mu došlo kapesné), začali mu vyhrožovat. Dostával od nich maily a esemesky, že když zase zítra nenakoupí, tak ho zmlátí tak, až mu zlomí obě ruce. Nakonec si toho všimla jedna paní učitelka a vše se začalo řešit

(§ 175 odst.1 TZ Vydírání = OS na 6 měsíců až 4 léta).



Fotografie ze shrnutí

